

Кустріч Л.О.

доктор економічних наук, доцент,
доцент кафедри менеджменту
Уманського національного університету садівництва

Kustrich Liliia

Doctor of Economic Sciences, Associate Professor,
Senior Lecturer at Department of Management
Uman National University of Horticulture

ІННОВАЦІЙНІ АСПЕКТИ УПРАВЛІННЯ РОЗВИТКОМ ЛОГІСТИЧНОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА

INNOVATIVE ASPECTS OF MANAGEMENT BY DEVELOPMENT OF THE LOGISTIC ENTREPRENEURSHIP

У статті окреслено роль, значення та вплив інновацій на систему управління розвитком логістичного підприємництва. Встановлено, що використання інноваційних принципів управління є нагальною необхідністю, яка виникла на тлі розвитку інноваційних технологій та їх інтеграції в усі сфери людської діяльності, зокрема у логістику. Визначено місце інноваційної діяльності в організаційній системі підприємництва та розглянуто етапи процесу прийняття управлінських рішень у логістичному підприємстві. У підсумку зазначено, що інноваційні заходи у сфері логістичного підприємництва мають бути спрямовані на досягнення і підтримку організаційно-технологічних умов виробничо-комерційної діяльності на рівні, зумовленому вимогами конкурентного ринку.

Ключові слова: інновації, розвиток, управління, логістика, підприємництво.

В статье определены роль, значение и влияние инноваций на систему управления развитием логистического предпринимательства. Установлено, что использование инновационных принципов управления является необходимостью, возникшей на фоне развития инновационных технологий и их интеграции во все сферы человеческой деятельности, в частности в логистику. Определено место инновационной деятельности в организационной системе предпринимательства, а также рассмотрены этапы процесса принятия управленческих решений в логистическом предпринимательстве. В итоге указано, что инновационные мероприятия в сфере логистического предпринимательства должны быть направлены на достижение и поддержание организационно-технологических условий производственно-коммерческой деятельности на уровне, определяемом требованиями конкурентного рынка.

Ключевые слова: инновации, развитие, управление, логистика, предпринимательство.

Necessary of the condition For the efficiency of management decisions made in logistics, there is widespread use of innovative approach. The essence of management activity objectively determines the possibility and necessity of applying innovative methods of the system in logistics entrepreneurship. The indicated requires the research of issues of innovative development of logistic business and caused the relevance of the selected topic. Taking into account the above, the purpose of research is to determine the role, place and impact of innovations on the logistics business development management system. In article outlines the role, significance and impact of innovation on the management system of the development of logistics business in Ukraine. It has been established that the use of innovative management principles is a necessity that arose against the background of the development of innovative technologies and their penetration into all spheres of human activity, in particular, in logistics. It is determined that logistics is one of the most promising sectors of the modern economy, because it combines and drives the productive forces of an economic society, and also contributes to the achievement of economic goals. Based on innovative ideas, logistics is the most important factor

of modernization and scientific and technological progress. It is indicated that a necessary use of an innovative approach is a necessary condition for the effectiveness of management decisions made in logistics. It is summarized that logistic entrepreneurship cannot ignore the innovation processes generated by emergence and uncertainty. Therefore, the use of innovative principles of managing the development of logistics entrepreneurship is an important necessity. Innovative activities in the field of logistics business should be aimed at achieving and maintaining the organizational and technological conditions of production and commercial activities at a level determined by the requirements of a competitive market. The result of the innovation component of management is assessed by the achieved competitiveness, positive values of economic and financial indicators.

Keywords: *innovation, development, management, logistics, entrepreneurship.*

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. В умовах постійного прискорення темпів розвитку суспільства суб'єктам підприємницької діяльності доводиться розглядати інноваційну діяльність із різних позицій і підходів для вдосконалення управлінських процесів і прискорення терміну їх упровадження.

Логістика є рушійною силою сучасної економіки, оскільки вона поєднує і приводить у дію продуктивні сили економічного суспільства й сприяє досягненню господарських та соціальних цілей. Базуючись на інноваційних ідеях, логістика є найважливішим чинником модернізації та науково-технічного прогресу. Необхідною умовою ефективності прийнятих у логістиці управлінських рішень є широке використання інноваційного підходу. Сутність управлінської діяльності об'єктивно зумовлює можливість і необхідність застосування інноваційних методів у системі логістичного підприємництва. Зазначене вимагає дослідження питань інноваційного розвитку логістичного підприємництва та зумовило актуальність вибраної тематики.

Також актуальність указаної теми дослідження зумовлена географічними особливостями України, вступом країни до СОТ у 2008 р. та прискореною інтеграцією вітчизняних підприємницьких структур у світовий економічний простір, у результаті чого виникає потреба в упровадженні інноваційних логістичних рішень, запозиченні зарубіжних концепцій інноваційного розвитку логістики, їх адаптації та вдосконаленні.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми і на які спирається автор. Теоретичним і методологічним аспектам інноваційного розвитку присвячено чимало спеціальних досліджень. Так, у працях Й.А. Шумпетера [4], П.Ф. Друкера [1], В.І. Плаксіна [3], О.В. Горбачової [3], Л.М. Болдирєвої [6], Р.М. Кайерта [2] визначено теоретичні аспекти інноваційного розвитку підприємств. Н.І. Чухрай [7] та Р. Патора [7]

досліджено питання інновації та логістики товарознавчих процесів; А.О. Касич [14] вивчено досвід формування національних інноваційних систем у країнах, що розвиваються; дослідниками Т.О. Колодізевою [8] та Г.Р. Руденко [8] визначено ключові принципи реалізації інноваційних технологій у логістиці; Дж.Р. Стоком [10] та Д.М. Ламбертом [10] зазначено основні принципи стратегічного управління логістикою.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми, котрим присвячується означена стаття. Тези, постулати, концепції, теоретичні положення та практичні пропозиції, висвітлені у наукових працях указаних авторів, створили міцне підґрунтя і посідають вагоме місце у вирішенні проблем щодо впровадження інновацій у сферу логістики та підприємництва. Однак питання щодо розроблення та реалізації інноваційних форм управління розвитком логістичного підприємництва залишаються малодослідженими. Формулювання цілей статті (**постановка завдання**). Головним завданням дослідження є визначення ролі, місця та впливу інновацій на систему управління розвитком логістичного підприємництва в Україні.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Складність і багатогранність підприємницької діяльності вимагає розвинених форм економічної діяльності, які проявляються у науковому, інформаційному, трудовому, фінансовому, правовому, організаційному, маркетинговому та логістичному забезпеченні. Динамізм підприємництва вимагає логістичного забезпечення, що досягається за допомогою інноваційних форм логістичних процесів.

У трактуванні терміна «інновація» існує безліч варіантів. Так, за словами П. Друкера, «інновація – це особливий інструмент, який дає змогу підприємцю використовувати зміни і перетворювати їх на нові можливості для, наприклад, відкриття нового бізнесу або надання нових послуг» [1, с. 28]. Р. Кайерт уважає, що

«інновація – це нове рішення проблеми, завдання, яке виникає на індивідуальному, груповому чи організаційному рівнях» [2, с. 73]. На думку В.І. Плаксина та О.В. Горбачової, «інновації – це система, що виникла в процесі створення, використання та реалізації результатів наукових досліджень і розробок, спрямованих на вдосконалення технічних, організаційних, економічних, соціальних і правових відносин у галузі науки, виробництва, культури, освіти та ін.» [3, с. 114].

Й. Шумпетер розглядав інновацію (нововведення) як засіб подолання економічних криз. На його думку, за допомогою нововведень підприємство може використовувати нові конкурентні прийоми, відмінні від колишніх цінових форм конкуренції, наприклад випуск нової продукції, застосування нових технологій виробництва, організації та управління тощо [4, с. 58]. На початку ХХ ст. Й. Шумпетер розробив інноваційну теорію підприємництва. Особливу увагу в реалізації інноваційної діяльності він приділяв підприємцям-новаторам, які прагнуть отримати більший прибуток за рахунок здійснення інновацій і які є активним елементом процесу економічного розвитку країни. Людей, які задумують і здійснюють інновації, Й. Шумпетер називав підприємцями [4, с. 61]. Розробляючи та впроваджуючи інноваційні рішення, підприємці створюють нові, раніше невідомі комбінації факторів виробництва [4, с. 62].

Термін «логістика» вперше був застосований у військових операціях і стосувався насамперед процесів забезпечення армійських підрозділів. Останніми роками вказане поняття набуло широкого вжитку в бізнесі і тепер асоціюється саме з підприємницькою діяльністю. Якщо раніше термін описував фізичний рух сировини і товарів, то тепер він включає планування, закупівлю, транспортування та зберігання продукції та послуг.

Першим автором праць із логістики вважають французького військового фахівця початку ХХ ст. А.Г. Джоміні, який у дослідженні *Précis de l'art de la guerre* («Трактат про мистецтво воєн», (1838 р.) визначив логістику як «практичне мистецтво руху військ» [5]. Він також стверджував, що логістика стосується не тільки перевезень, а й планування, управління, постачання, визначення місць дислокації військ, будівництва мостів, шляхів тощо.

Нині є багато визначень логістики. Автори публікацій [6; 7] розглядають її передусім як науку, що дає змогу оптимізувати кооперативні

зв'язки. Інші вважають основним середовищем застосування логістики внутрішньовиробничі процеси з обов'язковим включенням у логістику питань планування завантаження обладнання, визначення розмірів партій запуску деталей. Одні автори [8; 10] виокремлюють як основу логістичного підходу транспортне обслуговування, інші [6; 8] – складське господарство.

Деякі фахівці з логістики [9; 10] трактують її як «сукупність різноманітних видів діяльності з метою одержання з найменшими витратами необхідної кількості продукції в установлений час та в установленому місці, в якому існує конкретна потреба в даній продукції».

На думку деяких спеціалістів [11; 12], логістика – це «інтеграція процесу перевезень із виробничою сферою і включає вантажно-розвантажувальні операції, зберігання і транспортування товарів, а також необхідні інформаційні процеси».

Зважаючи на проведений ретроспективний аналіз щодо різноаспектності визначення термінів «інновація» та «логістика», нами запропоновано власне тлумачення вказаних термінів. Так, під інновацією слід розуміти кінцевий результат науково-технічної діяльності у матеріальному вираженні – у формі вдосконаленої продукції або технологічного процесу, орієнтований на економічну вигоду; логістику слід розглядати як організацію раціонального процесу просування товарів і послуг від постачальників сировини до споживачів, функціонування сфери обігу продукції, товарів, послуг, управління товарними запасами, створення інфраструктури руху товару; логістичне підприємство – це складна організаційно завершена (структурована) економічна система виробничо-комерційної діяльності у сферах виробництва, торгівлі та обслуговування, спрямована на отримання доходу і прибутку.

Підприємницька діяльність може здійснюватися і стабільно функціонувати тільки в умовах інноваційної активності, або по-іншому можна сказати, що необхідною умовою підприємництва є інновації [13, с. 48].

Розроблення й упровадження інновацій пов'язані з певними ризиками. Це зумовлює виникнення поняття підприємницького ризику. Основним інструментом подолання та недопущення підприємницьких ризиків є управління, засноване на сучасних методах менеджменту, у тому числі на використанні концепцій, принципів і методів логістики.

Логістичні процеси у підприємницькій діяльності утворюють функціональну логістичну структуру, що характеризує основні процеси, які властиві будь-якій підприємницькій діяльності, і складається з таких блоків логістичних процесів: закупівля, збут, переміщення, збереження товарів та послуг (рис. 1).

Перераховані блоки ув'язуються в єдину схему за допомогою управління, тобто за допомогою прийнятих управлінських рішень.

Інноваційні процеси зумовлені об'єктивними причинами й є властивими як поточній оперативно-господарській діяльності, так і стратегічній діяльності підприємства. Із цього випливає, що інноваційність є особливим ресурсом підприємства і чинником її конкурентоспроможності. Проблема полягає в усвідомленні того, для чого потрібна ідентифікація інноваційного складника менеджменту, і на цій основі постійному нарощуванні економічного потенціалу підприємства.

Використання інноваційних елементів у процесі управління логістичним підприємством значною мірою визначається рівнем розвитку управлінського персоналу, його кваліфікацією, професіоналізмом тощо.

У переліку критеріїв інноваційності управлінського персоналу чільне місце займає показник емерджентності – наявність особливих властивостей та елементів системи, не пов'язаних системоутворюючими зв'язками, – оскільки емерджентність, в першу чергу, вимагає від управлінського персоналу творчого підходу під час виконання своїх службових обов'язків. Загалом уся економіка насичена емерджентністю. Саме емерджентність породжує необхідність в інноваціях, творчому підході під час прийняття управлінських рішень.

Безпосереднім результатом використання інноваційного складника в діяльності логістичного підприємництва є забезпечення його кон-

курентоспроможності на основі вдосконалення виробничо-комерційної діяльності (рис. 2).

Під час розроблення певної моделі інноваційної діяльності відбувається зниження рівня невизначеності керованої системи, звідси впливає необхідність оцінки прийнятого рішення і внесення до нього коректив з урахуванням чинника емерджентності. Управлінський персонал підприємства повинен фіксувати всі випадки прояву емерджентності.

Логістичне підприємництво пов'язане із прийняттям певних управлінських рішень. У зв'язку із цим виникає необхідність виявлення ролі і місця інновацій у процесі прийняття управлінських рішень. Для цього слід визначити та розглянути етапи процесу прийняття управлінських рішень:

1. Отримання інформації – на цьому етапі велике значення має здатність управлінського персоналу сприймати й адекватно оцінювати дані, що надходять, оцінювати їх достовірність та корисність.

2. Фільтрація інформації – відсікання непотрібних, недостовірних (дезінформованих) даних та надлишкової інформації.

3. Постановка завдання – структурування інформації за схемою: «Наявна А (ситуація) – знайти Б (проблема)».

4. Розроблення моделі – відображення наявної ситуації.

5. Перетворення та обробка інформації.

6. Прогнозування розвитку або зміни ситуації – можливий стан ринку і керованих процесів.

7. Визначення можливих рішень.

8. Формування критеріїв вибору рішення згідно з наявними перевагами.

9. Вибір найкращого (оптимального) рішення.

10. Реалізація вибраного рішення.

Із наведеної сукупності етапів під час прийняття управлінського рішення очевидним є той факт, що кожен етап тією чи іншою мірою вимагає

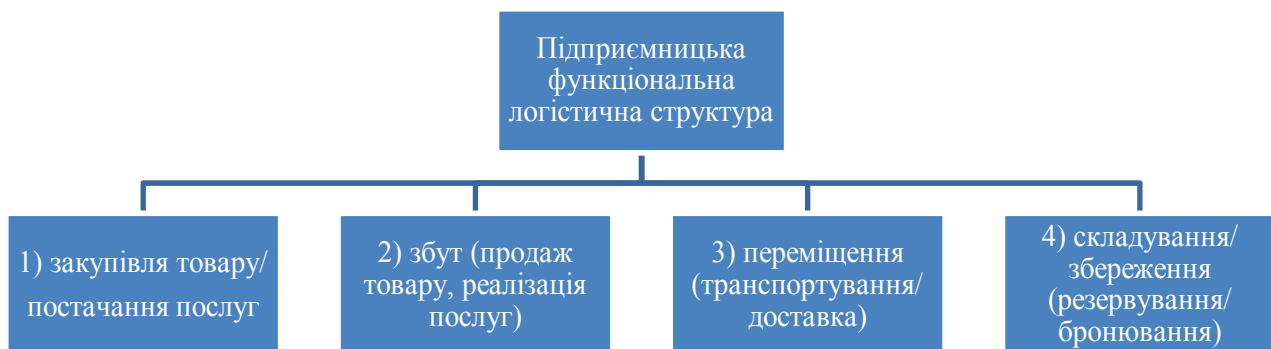

Рис. 1. Блок-схема підприємницької логістичної структури

Джерело: побудовано автором

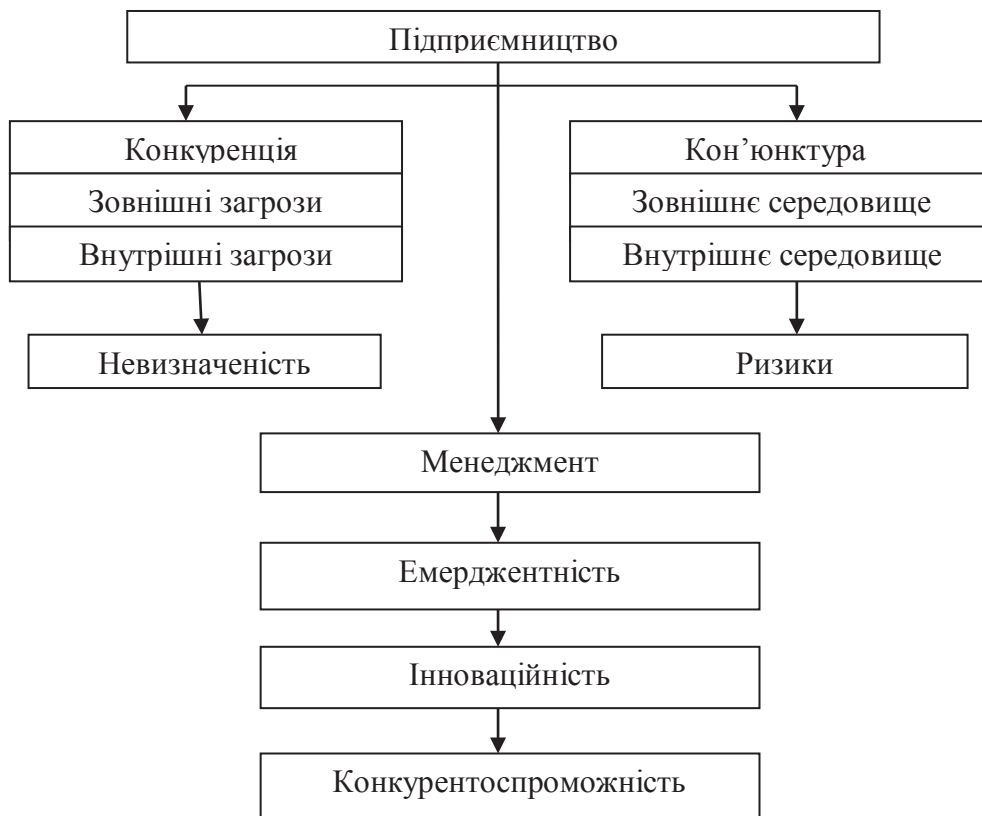

Рис. 2. Місце інноваційної діяльності в організаційній системі підприємництва

Джерело: побудовано автором

інноваційного підходу, особливо під час оцінки та фільтрації отриманої інформації, постановки завдання і побудови моделі інноваційної діяльності, формування варіантів можливих рішень і вибору остаточного оптимального рішення.

На основі дослідження різноаспектності розвитку логістичного підприємництва можна сказати, що інновації в управлінні розвитком логістичного підприємництва спрямовані на:

1) розроблення раціональних (оптимальних) процедур і операцій на базі логістичних бізнес-процесів розвитку;

2) генерування нових ідей у сфері управління поточними процесами шляхом застосування наукових досягнень;

3) використання світового досвіду в галузі логістики, вивчення інноваційної діяльності з урахуванням усіх економічних особливостей економічно розвинених країн;

4) розроблення форм, методів, алгоритмів, стандартів, модулів для діючих і новостворюваних структур, включаючи створення системи логістичних новоутворень і логістичних систем.

Застосування інноваційних аспектів в управлінні розвитком логістичного підприємництва сприятиме:

1) розширенню інформатизації суспільства і полегшенню доступу до новітніх технологій;

2) прискоренню розвитку економіки і зростанню конкуренції;

4) підвищенню ефективності логістичних процесів;

5) підвищенню рівня безпеки праці всіх учасників процесу;

6) зниженню впливу логістичних процесів на екологію;

7) глобалізації економіки.

Говорячи про розроблення та впровадження інноваційного інструментарію задля розвитку логістичного підприємництва не слід забувати і про певні перешкоди, що стримують інноваційних рух. Так, зокрема, слід виділити найбільш значимі проблеми у даному напрямі:

1) високий рівень корупції в країні;

2) великий розмір території;

3) низький розвиток транспортної інфраструктури, у тому числі через недоінвестування даного виду бізнесу, зокрема на державному рівні;

4) відсутність якісної та ефективної логістичної інфраструктури (терміналів і складів);

5) низька якість базової послуги транспортування;

6) митні, тарифні і нормативно-правові перешкоди на кордонах;

7) некомпетентність і недостатній масштаб розвитку бізнесу логістичних підприємств.

Для компенсації негативного впливу вищезазначених чинників необхідно не тільки впроваджувати інновації у сферу логістики, а й розвивати інноваційну логістику, тобто інвестувати в наукову базу, нові дослідження в галузі логістики для генерації нових ідей, технологій у цій галузі, переймати світовий досвід у галузі логістики.

На нашу думку, для досягнення вказаних цілей система інноваційного розвитку логістичного підприємництва має вирішувати такі завдання:

1) підвищення рівня свідомості та соціальної відповідальності громадян;

2) удосконалення нормативно-законодавчої бази на державному рівні;

3) розроблення бізнес-проектів та практичних пропозицій для залучення інвестицій;

4) створення сприятливого економічно-соціального середовища для підвищення рівня довіри потенційних інвесторів;

5) підвищення рівня і зниження складності управління логістичними процесами за рахунок упровадження прогресивних систем управління;

6) підвищення якості логістичної інфраструктури, створення ефективних об'єктів логістичної інфраструктури високого класу;

7) підвищення рівня обслуговування клієнтів;

8) зниження як постійних, так і змінних логістичних витрат;

9) оптимізація адміністративних витрат;

10) упровадження прогресивних методів управління та розвитку персоналу.

Таким чином, необхідність використання інновацій в управлінні розвитком логістичного підприємництва об'єктивно зумовлена особливостями функціонування ринкової економіки, зокрема її мінливістю під впливом попиту та пропозиції, необхідністю передбачати розвиток ринкової кон'юнктури у перспективі.

Висновки з цього дослідження і перспективи подальших розвідок у даному напрямку. Сьогодні інновації розробляються й упроваджуються в усі види діяльності, у тому числі в логістику. Логістичне підприємництво як організаційно завершена економічна система виробничо-комерційної діяльності не може ігнорувати інноваційні процеси, породжувані емерджентністю і невизначеністю, в іншому

разі погіршується якість менеджменту і тим самим утрачається конкурентоспроможність. Тому використання інноваційних принципів управління розвитком логістичного підприємства є нагальною необхідністю.

Інноваційні заходи мають бути спрямовані на досягнення і підтримку організаційно-технологічних умов виробничо-комерційної діяльності на рівні, зумовленому вимогами конкурентного ринку. Результативність інноваційного складника менеджменту оцінюється досягнутою конкурентоспроможністю, позитивними значеннями економічних та фінансових показників і стійким становищем підприємства.

Зважаючи на важливість питання впровадження інновацій у сферу логістичного підприємства, вважаємо, що подальші наукові розвідки мають бути спрямовані на дослідження теоретико-практичних аспектів упровадження інформаційних технологій у логістичний бізнес, що сприятиме динамічному розвитку даної сфери та підвищенню рівня практичності логістичних процесів.

Бібліографічний список:

1. Друкер П.Ф. Инновации и предпринимательство. Санкт-Петербург : Бук Чембер Интернэшнл, 1992. 160 с.
2. Cyert R.M. A Behavioral Theory of the Firm. NJ, Englewood Cliffs: Prentice-Hall, 1963. 115 p.
3. Плаксин В.И., Горбачева О.В. Основы системы инновационной деятельности предприятия. Симферополь : ДиАйПи, 2009. 333 с.
4. Шумпетер Й.А. Теорія економічного розвитку: дослідження прибутків, капіталу, кредиту, відсотка та економічного циклу. Київ : Києво-Могилянська академія, 2011. 242 с.
5. Jomini A.H. Précis de l'art de la guerre (1838). URL : <https://gallica.bnf.fr/ark:/12148/bpt6k86539g.image> (дата звернення: 17.02.2019).
6. Болдирева Л.М. Інновації в логістиці: теоретико-методологічні та практичні аспекти. *Економіка Крима*. № 1 (34). С. 18-23.
7. Чухрай Н.І., Патора Р. Інновації та логістика товарів. Львів : Львівська політехніка, 459 с.
8. Колодізева Т.О., Руденко Г.Р. Інноваційні технології в логістиці. Харків, 2013. 268 с.
9. Кальченко А. Г. Логістика. Київ. 2003. 284 с.
10. Сток Дж.Р., Ламберт Д.М. Стратегическое управление логистикой. Москва : ИНФРА-М, 2005. 797 с.
11. Окландер М.А. Логістична система підприємства. Одеса : Астропринт, 2004. 309 с.
12. Смірнов І.Г. Логістика: просторово-територіальний вимір. Київ : Обрії, 2004. 334 с.

13. Касич А.О. Досвід формування національних інноваційних систем в країнах, що розвиваються. *Актуальні проблеми економіки*. 2013. № 5 (143). С. 46-49.

References:

1. Druker P.F. (1992) *Innovatsii i predprinimatel'stvo* [Innovation and entrepreneurship]. SPb.: Buk Chamber Interneshnl. (in Rus.).
2. Cyert R.M. (1963) *A Behavioral Theory of the Firm*. NJ, Englewood Cliffs: Prentice-Hall. (in Eng.).
3. Plaksin V.I., Gorbacheva O.V. (2009) *Osnovy sistemy innovatsionnoy deyatel'nosti predpriyatiya* [Fundamentals of enterprise innovation]. Simferopol: DiApiPi. (in Rus.).
4. Schumpeter Y.A. (2011) *Teorija ekonomichnogo rozvytku : doslidzhennja prybutkiv, kapitalu, kredytu, vidsotka ta ekonomichnogo cyklu* [Economic Development Theory: Profit, Capital, Credit, Percent and Economic Cycle]. Kyiv: Kyiv-Mohyla Academy. (in Ukr.).
5. Jomini A.H. 1838. *Précis de l'art de la guerre*. Available at: <https://gallica.bnf.fr/ark:/12148/bpt-6k86539g.image>.
6. Boldyreva L.M. (2011) *Innovatsiyi v lohistytsi: teoretyko-metodolohichni ta praktychni aspekty* [Innovations in logistics: theoretical, methodological and practical aspects]. *Ekonomika Kryma*. vol. 1, no. 34, pp. 18-23.
7. Chukhray N.I., Patora R. (2001) *Innovatsiyi ta lohistyka tovariv* [Innovations and logistics of goods]. Lviv: Lviv Polytechnic National University. (in Ukr.).
8. Kolodizyeva T.O., Rudenko H.R. (2013) *Innovatsiyi tekhnolohiyi v lohistytsi* [Innovative technologies in logistics]. Kharkiv. (in Ukr.).
9. Kalchenko A.H. (2003) *Lohistyka* [Logistics]. Kiev. (in Ukr.).
10. Stoke J.R., Lambert D.M. (2005) *Strategicheskoe upravlenie logistikoy* [Strategic logistics of management]. Moscow: INFRA-M. (in Rus.).
11. Oklander M.A. (2004) *Lohistychna systema pidpryyemstva* [Logistics system of the enterprise]. Odessa: Astroprint. (in Ukr.).
12. Smirnov I.G. (2004) *Lohistyka: prostоровo-terytorial'nyy vymir* [Logistics: spatial-territorial dimension]. Kiev. Horizons. (in Ukr.).
13. Kasych A.O. (2013) *Dosvid formuvannya natsional'nykh innovatsiynykh system v krayinakh, shcho rozvyvayut'sya* [The experience of the formation of national innovation systems in developing countries]. *Actual problems of the economy*. vol. 5, no. 143, pp. 46-49.